

SĂMĂNĂTORUL

REVISTĂ LITERARĂ SĂPTĂMÎNLĂ

Redacția și Administrația
BUCUREȘTI
Strada Regală, 6

SUB DIRECȚIA UNUI COMITET

ABONAMENTUL
10 Lei pe an

VACANȚE: AICI ȘI «DINCOLO»

Vacanța românească ține de la Iulie până la Septembrie, Octombrie, Novembre, după importanța socială a celor ce se învrednicesc de dinsa. E o datorie față de sine însuși, față de familie, al cărui nume trebuie transmis fără pată, față de societate, ca în acest timp Românul care nu lucrează cu minile, — ceia ce nu e obositor și nu merită prin urmare vacanță —, să părăsească locul suferințelor sale de biouă comod, cu oare puține, de școală făcută fără tragere de inimă, de saloane, primblări, cofetării și cafenele (ce sarcină strivitoare, Doamne, pentru cine n'are nici un rost și nu-și găsește nici o treabă, pentru exploatatorii nobili ai regatului român!), — spre a căuta aici, natură, liniște, ceia ce împropătează puteri care n'au fost nici o dată încordate. Peste hotar, în lumea largă, de unde te poți întoarce cu amintiri de plăți exagerate, care se povestesc apoi cu atita mindrie, la băile din țară, unde merg obosiți mai slabi la pungă, pe lângă cîți va bolnavi adevărați, la stațiile climaterice din munte, pe malul mării...

Viața socială vrednică de acest nume, cu sinceritate, cu intimitate, cu bună prietenie, care sprijină și mîngie se poate zice că n'avem în cursul anului. Încetineala face ocupațiile cele mai ușoare, atit de absorbante, încît nu mai găsești o clipă liberă pentru relații ca acestea. Iar tărăboiul zgomotos de trăsuri pornite și oprite, de cartoane lăsate în minile lacheilor, de uși deschise și închise, de vorbe stereotipe, de prețuire invidioasă a hainelor aduse la expoziție, — aceia nu e fără îndoială viață socială într'o lume civilisată serios și adinc.

S'ar zice însă că măcar vacanțele aduc o minune de care avem atita nevoie. Oamenii din toate colțurile țerii, de toate profesiile, de toată mina se adună în lăcașurile de refacere a trupului și sufletului, — așa de slăbite de munca inchipuirii proprii. E un prilej ca

tovarășii de ocupație și de clasă să se cunoască mai bine și să se înțeleagă mai deplin (de obicei se înțeleg așa de rău!), să se unească mai strins în vederea unor scopuri mai înalte. Dar, mai ales, în acest cadru neobișnuit și măreț al naturii nepărtenitoare, înfrățitoare, destul de frumoasă și de înaltă pentru a nimici toate micile trufii ale orașelor, care au strade largi și strade înguste, palate, case și căsuțe, după eticheta socială a fiecăruia, — mai ales aici, în fața naturii patriei, din care și prin care trăim toți, s'ar putea închea așa un început de solidaritate românească, întemeiată pe raderea unghiurilor stîncoase ale egoismului și prejudecăților fiecăruia. O astfel de colonie de vacanță ar avea astfel un suflet comun, binefăcător pentru fiecare și care ar reuni și mai departe, prin amintiri care s'ar face îndemnuri și de unde ar putea porni apoi lucruri foarte mari. Căci Statul nu crează o societate din elemente disparate, vrăjmașe, inconciliabile: nu, el e numai gardul de pază tras în jurul grămezilor de piatră, cărămidă, lemn, var și nisip, din care *se poate* face o casă. Societatea e un fenomen sufletesc, o armonie a gândului și a simțirii, o singură viață a inimii și un singur avânt al minții: de aceea se întemeiază greu și greu se dărîmă, pe cînd Statele ce nu sînt de cit State se clatină pe fața apelor nesigure ale norocului.

Conștiința unei societăți, legătura ei intimă, însuflețirea unei aglomerații omenești de același sînge și de aceeași limbă se face înainte de toate prin literatura, prin arta națională, prin răspîndirea și iubirea acestor mai înalte și mai fine manifestări ale asămănării tuturor. Ați auzit însă dumneavoastră ca în locurile noastre de odihnă văratecă să se strîngă la un loc cînd va tinărul de modă, bogata doamnă, funcționarul, negustorul și-o îndrăzneală a închipuirii! — vre-un țeran, vre unul din animalele prin care se fac holdele, aurul și civilizația. — și toți la un loc să asculte, ca un singur om, *simțindu-se* un singur om, un om ales și iubit de Dumnezeu ca acela din sufletul căruia — aș zice mai mult: *prin* sufletul căruia — s'a născut într'o clipă fericită o pagină, un vers, o arie nemuritoare?

Nu, n'ați auzit de sigur. În cufere și geamantane, nu se iea, în adevăr, numai zdrențele vanității, clopoțeii de bufon ai luxului, coturnii moftului obraznic; se iea și nenorocitul nostru egoism cotropitor și *isolant*. Și acolo ca și aiurea, fiecare se simte mai mare, mai priecut — mai bine înzestrat decît ceilalți, și acolo se înfășură de invidie și batjocură, și la porți se trag zăvoare de dușmănie. Iar petrecerea e a trupurilor care vrea trupuri, beție, zgomot, e a lăcomiei josnice care caută ban străin la jocurile pe noroc.

Să stea oare aceste porniri în alcătuirea chiar a neamului nostru,

care n'ar fi numai «rasă proastă», ci și o «rasă rea», risipită în individualități pornite spre distrugerea uneia prin alta? Să fim noi osin-diți a da numai oameni distinși cari formează împreună un popor nedestoinic, slab și fără conștiință? Sau e numai efectul unei creșteri de o mie de ori ticăloase, unei imitații nesăbuite a unor moravuri pe care nu le pricepem bine, unei literaturi, internaționale și naționale, care întărește boala și chiamă peirea?

Nu, neamul nu e rău, precum nu e prost. Trecutul e plin de exemple de o sfință și duioasă solidaritate, legind pe cel mai sărac locuitor al satelor cu Domnul din Scaun. Abia ieșim din vremi de patriarcalitate fără clase, fără mode, fără piedeci. În sate, în unele țirguri depărtate, Dumnezeu deschide încă ușa oaspetelui și se odihnește, binecuvintînd, din odihna străinului.

Dar, iată, uitați-vă și la cealaltă Romînimie; priviți, și înțelegeți.

În vacanța aceasta și în cea din 1902 au fost dincolo de munți două sărbători mari: una la Baia din Maramureș și alta la Bistrița din Ardeal. Întîiu s'au adunat la Bistrița membrii Societății pentru teatrul romîn, o societate foarte răspîdită, bogată acum de 300.000 de coroane, primind daruri de cîte 3.000 de coroane pe an și care vrea să dea satelor și țirgurilor românești un teatru călător, înfățișînd înaintea unor privitori mai mult țerani fapte și sentimente omenești morale, în graiul nostru; un umil apostolat al artei luminaătoare și sfătuitoare. Apoi au venit—au *convenit*, se zice «dincolo»,— membrii, și mai mulți la număr, ai Asociației pentru literatura și cultura poporului romîn, o societate mai veche, datînd de la 1861, și formată din toți aceia ce pot aduce un modest dinar pentru ca din el să se ție bibliotecă, să se dea ajutoare la învățatură, să se tipărească opere folositoare.

Cei ce s'au întilnit în aceste două locuri au trăit fără îndoială în acele citeva zile unele din clipele cele mai mulțămite ale vieții lor. N'au fost nici forme rigide, nici cuvîntări pompoase, nici parada unui număr de oameni ce se simt mai mult decît alții și cred că aceasta e prin vrednicia lor. Nu, nu era zilnicul și cercetatul nostru «bilciu al vanităților»; nu venise nimeni de acasă cu logosul lui, cu mutrele lui, cu intrigile lui nemernice. Au alergat ca niște frați iubitori, ce nu s'ar fi văzut de mult. Și în spusele celor ce au văzut că *trebuie* să vorbească, sau au fost rugați să lumineze, era atita simplitate, atita-naivitate curată, atita iubire omenească, creștină, națională... Și într'un rînd, ca la un vechiu ospăț al lui Ștefan-cel-Mare, s'a ridicat un bade cu umerii largi și căutătura mindră, și a mulțămît cărtura-

rilor pentru învățăturile lor, la care el își încălzise inima românească. Ce era pe lingă această priveliște cea mai falnică ședință a Academiei din București!

Aici e adevărata viață: în naivitatea primitoare, în bunătatea ce înfrățește. Iar ce avem noi, cei mindri, ce este alta decit trufie zădărnice — și păcat!

N. IORGA.

PRIBEAGUL

S'a 'ntors din rătăcirea lui pribeagă,
Amar de vremi trăi prin țări străine;
Pe drumul prăfuit acumă vine,
Și dorul lui, ar umple-o zare-ntreagă.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Și genele-î clipesc, de lacrimi pline:
Din depărtări ar vrea să înțeleagă
De cum o duc ai lui, prin sat. Și-l leagă
Voința unui gând, cu vrăji haine.

Iubita lui... În cimitir se duce,
Și-și vede dorul — prada unei groape —
Că-i prefăcut în floare, sub o cruce.

E în spre amurg. Acum, i-așa de-aproape...
Încet își rupe floarea, să-î usuce
La piept. Și pleacă iar, de-ai lui să scape.

MIHAIL PALEOLOGU.

STREINIÎ ȘI LIMBA NOASTRA

Nu e tocmai mult de cînd am început să interesăm publicul mare din afară, să ne impunem atențiunei lui prin trecutul, viața, limba noastră. Nu mai mult de cît acum vre-o cinci-zeci de ani — o știm toți — numele de Român era așa de puțin cunoscut și spunea atît de puțin lucru; cîți-va numai aveau cunoștință că într'o parte oare care — și cîți puteau preciza? — trăește o populațiune «valacă», o fărîmă de popor — o pată neînsemnată pe harta împestrîtată a țărilor năpăstuite de soarte. Era deja un progres cînd Kogălniceanu începea să traducă pe *Valaques* cu *Roumain*, și mai ales cînd streiniî ajungeau să înțeleagă că sub acest nume se ascundea un popor ce vorbia o limbă interesantă, cu un trecut ce însemna ce-va și cu aspirații ce voiau să însemne mai mult. Aū trecut de atunci ani, și puțini, și *Valaques*, *Walachen* aū fost înlocuiți cu *Roumain*, *Rumänen* — îi mai întîlnim doar uneori ca epitet neplăcut în scrieri mai vechi cu ediții neschimbate (nu găsim și acum pe *Valaques* în edițiile lui Taine, *Notes sur Paris*?) sau în prosa mosaico-germană a vre-unui jurnal din Berlin și Viena. Și limba acestor «Valahî» de altădată a ajuns să fie studiată, chiar scrisă, de streini, recunoscută ca o limbă importantă în cercetările științifice, bogată, mlădiosă, plină de viață cînd este vorba de a o întrebuința în literatură.

Fără îndoială puterea noastră, capacitatea de a ne manifesta, importanța pe care am cîștigat-o în vremea din urmă din punct de vedere politic, între celelalte state balcanice, explică progresul nostru pe această cale. Dar mai este ceva, care se uită de obicei, ce a contribuit la ridicarea însemnătăței noastre, a limbei noastre în ochii streinilor. S'a întîmplat ca în veacul trecut să trăească într'un colț liniștit al Germaniei unul din acei «profesori nemți» pe care ni-î închipuim ascunzîndu-și pedantismul sub plete și ochelari, plătiți să vorbiască o vieată întreagă dinnaintea citor-va ascultători despre lucruri din alte timpuri și locuri, învechite, neinteresante pentru cei mai mulți, și să scrie cărți ce abia-și găsesc trei-zeci de cumpărători într'un an. Acest profesor și-a închinat vieată studiului limbilor și literaturilor care de la el aū fost întrunite în filologie, sub numele de «romanice». Printre ele bătrînul profesor — cîți știu la noi că-l chema Diez? — a dat, în lecțiunile și operile lui, locul ce i se cuvenia și limbei romîne. Nu era, de sigur, Diez cel dintîi care recunoștea că aici trebuia să figureze limba noastră alături cu fran-

cesa, italiana, etc.; ca întemeietor al filologiei romanice și cu autoritatea lui de maestru, el fixa însă pentru tot-dea-una locul și importanța ei printre limbile europene. Și după el au venit alții, toți romanisții, care azi formează legiune, și au căutat să cunoască, unii mai de aproape, alții măcar în trăsături generale, ce era această limbă despre care se vorbea așa de puțin mai înainte.

E bine să ne aducem din cînd în cînd aminte cit a făcut știința — și încă numai o parte din ea, filologia — pentru răspîndirea și ridicarea numelui de Romîn în străinătate, și aceasta mai ales astăzi cînd, pentru cei mai mulți, toate silințele de a menține saună mări vaza noastră peste hotare par a se resuma în combinațiuni negustorești și socotelii de bancher. Nu prețuește mai mult decît unele succese politice și financiare, faptul că limba noastră este cultivată în unele cercuri învățate din străinătate, că în Franța, Germania, Austria, Italia, etc. sînt ațiția care o studiază cu dragoste și pricepere?

* * *

Mi-au venit aceste lucruri în minte cetînd o carte nouă a d-lui Gustav Weigand, o gramatică romînă scrisă în limba germană ¹⁾. Nevoia unei asemenea cărți se simțea, și trebuie să mulțumim d-lui Weigand pentru osteneala pe care și-a dat-o, scriind-o. D-sa lucrează de ani întregi la răspîndirea limbei noastre în Germania, și din Institutul condus de D-sa au eșit mulți tineri pentru care «die rumänische Sprache» nu mai este ceva lipsit de interes saună prea greu de asimilat.

Că nu este fără cusururi o asemenea gramatică, aceasta era de așteptat și singur d. Weigand o știe, a spus-o în prefață. Sînt greșeli pe care nici un strein nu le poate evita și de care nici d. Weigand n'a scăpat. Nu e ușor a prinde toate subtilitățile, toate formele și construcțiunile limbei noastre — se găsesc, nu-i vorba, la d. Weigand și greșeli care nu era așa greu să fie înlăturate — și nu sînt chiar Romîni care nu scriu totdeauna corect?

Intenția d-lui Weigand a fost să înfățișeze străinilor limba romînă mai apropiată de popor, mai puțin schimbată de preocupările literare, cărturărești. E fără îndoială o intenție bună, pentru că de o parte străinul ajunge să pătrundă mai adînc în firea limbei noastre, de altă parte i se deșteaptă mai mult atențiunea asupra particularităților ei, asupra deosebirilor dintre ea și celelalte limbi romane, asupra

¹⁾ *Rumänische Grammatik*, Leipzig, 1903, 142 pag.

greutăților pe care le oferă învățarea, înțelegerea ei. Ce ușoară li s'ar fi părut streinilor limba română dacă ortografia și toate reformele gramaticilor latinești ar fi ajuns să se impună și să schimbe acum vre-o cincizeci de ani aspectul ei!... Un romanist, dintre cei mai bătrâni, îmi spunea că încercase să ne învețe limba cu *Tentamen criticum* al lui Laurian și *Gramatica* lui Cipariu și i se părea ușoară de tot; când a deschis însă un jurnal și o carte scrise altfel, n'a mai putut înțelege aproape nimic.

Dar sintem departe de acest timp și pare că nu mai sună bine la ureche cuvintele în care d. Weigand (pref. p. V) își justifică preferința pe care a dat-o limbei curat populare și-și exprimă o grijă care nu cred că ne mai turbură astăzi: «o cunoaștere mai apropiată a scriitorilor ce întrebuințează limba poporului nu poate fi de cît de folos formării limbei literare, încă nedeplin fixată astăzi, îndepărtînd-o de primejdia de a deveni o limbă streină pentru popor, cum s'a întimplat, de pildă, cu limba literară a Grecilor de azi.»

D. Weigand a fost, mi se pare prea mult obsedat de această idee, ceea-ce l-a făcut să se îndepărteze de la punctul bun de la care plecase și să dea streinilor de o parte mai mult de cît trebuia, de altă parte mai puțin. Mi se pare exagerat să se înșire streinilor într'o gramatică «practică», menită să-i introducă de odată în studiul limbei noastre — eu înțeleg mai întîi al limbei bune literare vorbite și scrise azi de majoritate — indicațiunii asupra pronunțării populare din unele părți, asupra formelor dialectale mărginite la cîte-va regiuni și care nu pot interesa pe orî-cine și mai ales pe un strein care cere să cunoască înainte de toate romîna generală. Și, dacă era vorba de a da modele de limbă curată, D. Weigand se putea mulțumi cu Eminescu, Vlăhuță, Coșbuc, și 2 dintre prosatori, cu Bălcescu, Negruzzi, Odobescu (pe acești doi din urmă i-a lăsat, nu știu de ce, de-o parte) și alții mai noi, Delavrancea, etc. De ce atîtea texte din colecțiunile populare, greu, foarte greu de înțeles de multe ori, și în care streinii nu se pot introduce mai bine decît cu multă muncă și după ce au ajuns deja să știe puțină romîneasă, romîneasă generală, curentă. Și Creangă? D. Weigand are o deosebită predilecțiune pentru el, și o spune de la început, din cele dintîi rînduri prin care-și recomandă gramatica: «este cea dintîi gramatică *obiectivă* a limbei romîne; ea presintă limba așa cum e vorbită de masa pooulațiunei romîne, cum o găsim în cei mai bunî prosatori romîni, mai ales în Creangă.»

Mărturisesc cu aceasta aprețiere asupra lui Creangă, pe care-l judec ceva alt-fel, voiŭ spune odată cum, mă izbește și văd în ea gre-

șala d-lui Weigand de a fi dat prea mult loc acestui scriitor, povestitor popular, glumeț, ori-cum am voi să-î zicem, dar care nu poate fi pus de o-dată dinaintea ochilor unui strein. D. Weigand n'a prevăzut că, cetind aceste texte, streinul va găsi bune de întrebuințat și de scris toate provincialismele pe care le-a aflat în ele, va învăța o romînească amestecată cu forme luate din toate părțile, numai romîneasca literară de azi nu. A uitat d. Weigand că nu tot ce este popular este literar și că pentru un strein e destul la început dacă ajunge să înțeleagă cum se vorbește și se scrie azi de oamenii culți, cu gust literar și care nu lasă dialectelor de cît concesiunile care li se pot ierta, și, ori-ce ar zice d. Weigand, limba acestora e bună, clară și adevărat romînească, destul de apropiată de cea a poporului de jos. Voia d. Weigand să imiteze mai de aproape pe Germani cu limba pur populară? Îi putea foarte bine lăsa un loc la sfîrșit, unde să comenteze și să traducă cite-va bucăți din ea.

Văd aici un neajuns al gramaticii d-lui Weigand, pentru că poate încurca pe unii, mai ales pe cei care se vor servi de ea pentru o cunoaștere mai generală a limbei romîne. Său poate d. Weigand, ca filolog, a scris-o mai mult pentru cei care au deja să urmăresc o cultură filologică, pentru romaniști, pentru elevii d-sale. Aceștia o vor putea utiliza mai ușor, pentru că vor prinde mai bine faptele, vor găsi încă un ajutor bun, o carte indispensabilă și instructivă. Ori-cum, cartea d-lui Weigand va contribui la cunoașterea mai întinsă a graiului nostru printre străini, deși, întru cît-va altfel alcătuită, ea ar fi putut fi folositoare mai multora.

Ca Romîn, pot aminti d-lui Weigand că încercarea streină de a scrie Rumîn, cum face și D-sa, nu va prinde, ori cît de îndreptățită ar fi, de fonetică, această formă. Ne-am deprins să scriem de atîta timp cu *o*, încît vom rămînea aici, și nu văd de ce am schimba—e lucru transmis de o tradițiune îndelungată și care țin și eu de astă dată să fie respectată, mai ales că forma cu *o* este cea obișnuită la pronunțarea cultă. Avem dreptul să hotărîm noi cum să ne scriem numele etnic — obiceiul țării e mai tare și-și are cuvîntul înaintea sfatului streinilor.

OVID DENSUSIANU.

APUS

— FRAGMENT —

Dar soarele coboară 'n asfințit,
Din văi cresc neguri cenușii,
Năvală dau pe culmi în sus
Și clopotele-aū amuțit.

Pe gânduri dus,
Călugărul desculț a 'nchis
Străvechiul paraclis,
Și intră în chilia-i de sihastru...

Dar negurile cresc, mereū întind
Zăbranicul lor lung, întunecat.
Pe rînd s'aprend
Făcliile văzduhului albastru,
Luceafărul scînteietor răsare
Și luminițe licăresc prin sat...
Departe orga surdă a pădurii,
Cu miș de șoapte, taine de isvoare,
Răsună 'ncet, răsună lin —
Pe urmă tace...

O ceas divin!

Acum începe mîndrul parastas
În templul veșnic al naturii...
Sus, peste lumea adormită, mută
Potir de argint, în mina nevăzută
A îngerului purtător de pace,
Se 'nalță luna dintre brazii...
Gigantic preot în odăjdii sfinte,
Străluce Caraimanul solitar...

Și tu, pierdut, o suflet, în extaz,
Cazi în ghenunchi...

ST. O. IOSIF.

EMINESCU IN BANAT

Prețioasele manuscrise ale lui Eminescu, păstrate la Academia Română, cuprind pe lângă numeroase lucrări și planuri literare un material biografic destul de bogat. Cine descifrează cu răbdare slova adeseori foarte greu de citit a poetului, se convinge îndată cit de important este acest material pentru lămurirea și complectarea biografiei lui atât de puțin cunoscute pînă astăzi în detaliile ei. Se știe de o pildă că petrecerea și călătoriile de aventurier romantic ale lui Eminescu prin Ardeal, Banat și Ungaria constituie încă un moment pe alocurea foarte întunecos în viața poetului.

De curînd d. Chendi — în prefața Vol. I (p. VIII, notă) din operele lui Eminescu (Ed. Minerva) și în studiul d-sale din Preludii (p. 14) — a insistat asupra acestui lucru și a pomenit de-o scrisoare a poetului adresată unui Bănățean. Fiind-că scrisoarea asta *dovedește* că Eminescu a fost în Banat la 1867 și reprezintă ast-fel o dată precisă între altele mai puțin sigure despre timpul petrecut de el în Ardeal, cred că publicarea ei va fi de oare-care interes pentru cititorii noștri și va putea provoca probabil noi descoperiri printre Bănățeni, cari vor fi păstrînd din eventuala lor cunoștință cu poetul.

Iată scrisoarea:

M. St. D. C.

De mine nu v^e veți fi aduc^înd aminte, de și am avut onoarea de a vorbi cu D-voastră, poate că v'a scăpat chiar și urma numelui meu, prin urmare este o cutezare a m^endrepta la Dv. c'o întrebare, pe care credeți numai deplina nesiguranță în care stați, m'a putut sili s'o fac. Posito că un om strein v'ar ruga pentru o lămurire, care ar fi [în] stare de-a scôte o familie 'ntreagă dintr'o penibilă nesiguranță, totuși Dv. n'ați ave^a inima să-i refuzați această lămurire, și este probabil, că i-ați răspunde chiar dacă acest răspuns v'ar costa timp și sup^{er}are. Iată pe scurt ce v^e rog. În Temișoara trebuie să fi trăind un om sub numele Nicolae Eminovicⁱ, scriitor la avocatul Emmerich Christiani. Acest om este fratele meu. Nu știu de ani nimica de el; el n'a răspuns la multe scrisori trimise de-acasă, de-aceea familia e 'n eternă nesiguranță, dacă e mort sau de mai trăsce încă, și dacă trăsce, *cum*? În anul 1867 am avut onorea a vorbi cu dv. prin urmare, față cu îndoielele penibile ale familiei, mi-am adus aminte de numele dv. ș'am g^îndit, că prin pozițiunea distinctă ce ocupați, veți fi în stare să'mi dați o asemenea relațiune.

Cugetați după aceea, că v'ași fi păstrat de sigur această supărare într'o cestiune pentru dv. indiferentă.

Acceptând un grabnic răspuns, am onoarea a mă semnă al Dv.
pre supus
M. EMINESCU.

Scrisoarea, cuprinsă în Ms. 2287, f. 38, este ciorna originalului adresat aceluși avocat C. din Banat. Locul de unde și timpul cînd s'a scris ea, nu-î indicat. Eū cred a o putea data cu destulă probabilitate prin anii 1869—71, cînd Eminescu se afla la Viena spre a urma filosofia. Motivele mele sunt următoarele :

1. Caetul, în care se păstrează ciorna scrisorii, cuprinde în mare parte notițe dela cursuri de filosofie ascultate de Eminescu în Viena, precum și alte însemnări cari se referă la acel timp.

2. Slova scrisorii amintește scrisul lui Eminescu din manuscrisele cari privesc activitatea lui în Viena.

3. Este foarte verosimil — dacă nu chiar sigur — că, plecînd Eminescu dela Botoșani în străinătate, la Viena, părinții lui l'au însărcinat *atunci* cu căutarea fratelui său Nicolae, despre care știm că fusese în Timișoara. Rămîne să ne mai întrebăm, cu ce ocazie a fost Eminescu pe la 1867 în Banat? Ca sufler în trupa lui Pascaly, care făcuse un turneu prin Ardeal și prin Banat? Nu. Acel turneu s'a făcut un an mai tîrziu, la 1868, în cursul lunilor Mai, Iunie și Iulie (vezi «Familia», IV, 1868 : diferitele rapoarte despre reprezentațiile trupii Pascaly în Brașov, Sibiu, Lugoj, Timișoara, Arad și Oravița). În acel timp, Eminescu a cutrierat într'adevăr provinciile locuite de Romîni din Ungaria : fapt care mi l'a confirmat d. Iosif Vulcan, care l'a văzut pe Eminescu și i-a vorbit în Arad, pe cînd poetul ședea în cușca suflerului, numai într'o cămașă de noapte, și fuma — în pauză — tihnit dintr'o pipă...

Că Eminescu ar fi uitat data exactă a petrecerii sale în Timișoara și ar fi citat din memorie 1867 în loc de 1868, nu pare nici într'un caz probabil, fiind-că nu trecuseră decît vre-o 3—4 ani de atunci; deci amintirea privia un fapt destul de recent.

Se impune prin urmare să admitem, că poetul mai petrecuse odată în Timișoara, ș. a. la 1867. Cu ce prilej? Positiv nu știm dar ni se pare îndreptățită ipoteza că se va fi dus la fratele său, Nicolae. Faptul e cu atît mai probabil, cu cît pare-se că în acea vreme Eminescu trecuse prin Sibiu, după cum ne spune d. Nicolae Densușianu într'o scrisoare a sa despre Eminescu, publicată în Anuarul Societății pentru fond de teatru romîn, din Ardeal, pe 1899-1900, p. 89 și

urm. Dela Sibiu, se poate foarte ușor ca poetul să fi plecat la Timișoara, de și după d. Densușianu avea de gând să se întoarcă în România.

Atît putem constata deocamdată. Mai multe și mai precise date s'ar putea cîștiga dela frații Bănățeni, între cari sînt informat că mai trăiesc oameni, cari își aduc aminte de Eminescu. D. Joandrea, un harnic învățator din Lugoj, trecînd zilele astea prin București, mî-a spus că se păstrează chiar scrisori de-ale lui Eminescu, cari s'aũ dat mai de mult d-lui dr. V. Branisce, directorul ziarului *Drapelul* din Lugoj, ca să le publice. Rog pe d. Branisce să dea la iveală cit mai curînd acele scrisori și să contribue astfel la lămurirea unui moment prețios din capitolul legăturilor poetului cu viața romînească din regatul ungar.

ION SCURTU.

RUGĂMINTE

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Din dureroase drumuri
 Se 'ntoarce obosit
 Întinde-a tale ramuri, —
 Adăpostește-l pe trudit.

De tainica-î durere
 O nu-l mai întreba;
 Atît el numai cerè:
 Întinde-î dulce umbra ta.

Întinde negre ramuri
 Așterne-î pat de foî...
 E frînt de aspre vremuri:
 Primiți-l, dragi copaci, la voi...

OCTAVIA CORODEANU.

ANTON PAN

— IPOTEZE FILOGICE ASUPRA NUMELUI SĂU. —

Numele lui Anton Pan îl spun pe rost și copii mici, cu toate acestea «fiul Pepelei, cel isteț ca un proverb» poartă un pseudonim.

Acest pseudonim constituie o notă necunoscută pînă acum, și interesantă a vieții sale.

În adevăr orî-cine a privit trecutul lui Anton Pan a putut recunoaște cu ușurință caracteristica traiului său. Anton Pan trăește fugind, ascunzîndu-se și lucrînd. După ce fuge din Bulgaria în Rusia și de aci în țara noastră, necredința soției sale îl face să alerge în dealul Mitropoliei.

De la M-rea Cozia se retrage la M-rea «Dintr'un Lemn» unde frumoasa nepoată a stariței de acolo îl face să zacă cit-va de... dragoste.

Luînd sborul spre Sibiiu cu frumoasa lui porumbiță, «nepoata stariței», dascălul Antonie se vindecă de boală, dar caută să se ascunză de frica Maicii Stariței Central University Library Cluj

Tocmai în aceste vremuri, pe cînd fostul fugar căuta să se ascunză spre a se pierde în lume, cu frumoasa lui porumbiță, feciorul Pepelei își ascunse numele său printr'un pseudonim.

Iată împrejurările : Înainte de a pleca la Sibiiu, Antonie scrisese niște note musicale pentru elevele sale, călugărițele de la M-rea «Dintr'un lemn.» Acest caet de note conține cite-va dedicațiuni adresate viitoarei «porumbițe» și altor maici, apoi iscălitura completă a lui Anton Pan. Fugînd la Sibiiu, caetul a rămas la minăstire, de unde l-a ridicat răposatul episcop al Rîmnicului Ghenadie Enăceanul.

Astăzi manuscrisul se află în Biblioteca Academiei Romine, unde se poate vedea cum dascălul Antonie își formează pseudonimul.

Din Antonie Pantoleon Petroveanu, cum se iscălește în unele locuri, scoate prin ștersături proprii : Antonie Pantoleon, apoi, ștergînd silabele ultime «toleon», scoate la lumină pe *Antonie Pan*. Ast-fel ne arată manuscrisul său, iar prima sa tipăritură din 1830 îl arată cu numele de Anton Pan... adică după pronumele Pan, scris cu un singur *n*, urmează cite-va puncte, care probează tocmai o prescurtare.

Mai pe urmă, în tipărituri, punctele dispar și în locul lor pronumele Pan e scris cu doi *n*; adică punctele sînt înlocuite prin reduplicarea

consoanei finale. In urma acestei operații, avem numele cunoscut Anton Pann.

AL. T. DUMITRESCU.

Notă. Tipărim cu plăcere această notă, care adaugă ceva la biografia puțin cunoscută până astăzi, a culegătorului și prelucrătorului de literatură populară, care are, fără îndoială, o însemnătate, cu toate că neasămănat mai mică decît aceia ce i s'a atribuit până astăzi. Dar Anton Pann a trăit într'un timp cînd orîce manifestație a vieții literare interesează. Dacă, după migăloasa muncă a lui G. Dem. Teodorescu, bibliograful vastei opere tipărite a lui Pann, se mai poate culege ceva din manuscrite, cu atît mai bine! Numai firește să ne ferim de a crede că un scriitor e cu atît mai important, cu cît îi poți cunoaște mai bine amănuntele, adesea puțin interesante, ale traiului. -- Redacția.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

DOINĂ DIN HAȚEG.

Tingui-m'aș și n'am cui!
 Tingui-m'aș codrului,
 Dar codrul acum nu-î verde
 Și pe mine nu mă crede;
 Tingui-m'aș la străin, —
 Până mîine-î satu-î plin...
 Dar oiū lăsa păn' la vară
 Și-oiū eși la cîmp afară
 Cînd vor crește deditei
 Și m'oiū tingui la ei,
 Ca la niște frați ai mei;
 Cînd vor crește viorele,
 Și m'oiū tingui la ele
 Ca la surorile mele!

OAMENI...

Îți eartă tot, dar numai una nu :
Că nu te prinzi în drum cu ei tovarăș.

La tirguri dă-te, freacă-ți cot la cot,
Zi-ți frate la orî care om netrebnic,
Și caută chip să fii comun ca ei...

Îți iartă tot, dar numai una nu...
Cînd nu te prinzi în drum cu ei tovarăș!

MARIA CUNȚAN.

NOTIȚE LITERARE

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Gînduri uitate — își intitulează d-l N. Bosnief-Paraschivescu un volumaș de poezii, ce se citesc tot atît de greû ca și numele autorului. Cu numele acesta nu ne vom obișnui ușor ; poeziile nu i le vom putea îndrăgi ; gîndurile (mai mult vorbe) i le vom uita și noi.

Poetul de la Iași — titlu pe care îl reclamă acum toți colaboratorii-poetî ai «Arhivei» — e de alt-fel de bună credință. În fruntea volumului figurează poesia *Șpes*, ceea-ce nu înseamnă, că speranța, de-a ocupa un loc serios pîntre tinerii poetî de seamă, i se va realiza în curînd.

Mai incoloră și mai rece numai fraseologia vorbăreței cumetre Riria poate să fie. Ce Dumnezeu?! Așa de puțin foc sacru, atîta lipsă de patimă și de viață e prin regiunile Iașilor ? O atît de searbădă iubire ?

Cu sorii, al căror tată e materia și totuș se sting în haosul uitărei ; cu depărtările albastre, în carî viețuesc mulțimi de stele cu viața lor de veacuri.. și cu alte asemenea reflexiuni din lumile siderale nu ne încălzește de loc. D. Bosnief n'are puterea de-a proiecta și asupra noastră raze de lumină din sferile sale atît de înalte.... Dar poate nici n'a voit aceasta, căci :

Făptura mea destin nu poartă
Nici înțelege,
Cu omenirea nu am nimica
Ce să mă lege.

Ei, dar trebuie să ai ceva ce să te lege de noi : poesia, talentul, sau cel puțin o simțire mai caldă, căci alt-fel... ce să facem noi cu volumul D-tale ? Se uită visurî mai frumoase, dar mi-te gînduri de-aceste ! — Ch.

Un ziar din Capitală și-a cîștigat, printr'o genială invenție, titluri eterne la recunoștința istoricilor literari. Este vorba de o formulă matematică pentru fecunditatea literară, pe care o stabilește acel ziar, anunțînd că d. Pompiliu Eliade va publica în curînd al doilea volum al operei sale valoroase despre Influența franceză asupra spiritului public în România și adăogînd cu mult respect că volumul al treilea va apare... *peste opt ani de zile*, bob numărat! De sigur, ziarul în cestiune regretă împreună cu noi, a nu ști încă ceea ce va tipări d. Eliade peste 16 32, 64 și peste 128 de ani.. Iar noi, cetitorii d-lui Eliade, mai regretăm că nu o progresiune aritmetică, ci una geometrică arată fecunditatea d-sale literară — în paguba înmulțirii cărților bune și, probabil, în folosul sporirii celor.... *ciudate*.

* * *

Într'o oare-care cronică din Capitală, care n'are darul să atragă nici măcar luarea aminte a celui mai răbdător cititor, un pretins «Cerber» își arată colții, urlînd a pustiî împotriva unor imaginari «martiri» cari ar invada România. Grămădînd cu bună știință scornituri peste scornituri, cari sunt comentate apoi cu o perversitate rară pînă și în cele mai haiducești gazete, acel pretins «Cerber» nu se poate învrednici de cît cel mult de hazul nostru și de onoarea de a deveni el însuși președintele acelei «ligi a ne-martirilor» pe care o propune... spre apărarea bugetului de către imaginarii «martiri» și, de sigur, spre devastarea lui *reală* de către... «nemartirii» cronicelor necitite. Atît avem de zis pe seama inofensivului «Cerber», care are o prea mare asemănare cu droaia de cerberi flămînzi, ce din grația unei edilități generoase cutreeră stradele Capitalei și lăcomesc la osul de ros al vr'unui măcelar «martir», (căci pentru unii indivizi, toți oamenii muncitori sînt «martiri»)!!! Asemenea cerberi latră numai cînd se plictisesc de foame ori de umbletul hăimana și nu mușcă pe nimeni. Iar, cînd pripășiți pe la vre-o cronică, s'ar încerca totuși să muște, avem din mila lui D-zeu institutul d-rului Babeș — «martir» și acesta — care neutralizează la sigur efectul orî-cărui virus de «Cerber». — Sc.

RĂSPUNSURI

Viraru. *Blaj*.—Din *Homer* a tradus d. Caragiani *Odyssea* și *Vatrachomichia*. Din *Ossian* a tradus ceva *Grandea*, dacă nu ne înșelăm, și s'a publicat în volumul *Miosotis*. Pentru-că nu se mai găsesc în vînzare, adresați-vă la anticarul Eschenazy, Bulevardul Academiei, București.

N. O. *Iași*. — Domnul I. Adam a publicat pînă acum următoarele opere originale: *Pe lînga vatră*, snoave și glume țărănești). *Florî de cîmp* (nuvele și schițe), *Leagănul viselor*, (dramă în două acte), iar în timpul acestor doi ani din urmă a dat la lumină două romane: *Rătăcire* și *Sybaris*. Toate aceste vi le puteți procura de la autor, actualmente profesor la liceul din Constanța.

I. *Tel. Cernaufi*. — Revista Bibliografică e editată de d. Socec și apare sub direcția d-lui Nerva Hodoș. Au apărut pînă acum trei numere. Abonamentul anual trei lei în țară și cinci în streinătate.